Miroslav Novak[1]

Nuša Kovačević Tojnko[2]

VSEŽIVLJENJSKO IN MODULARNO IZOBRAŽEVANJE ARHIVSKIH STROKOVNIH DELAVCEV

Izvleček

Namen: *Arhivski strokovni delavci v arhivskih ustanovah, dokumentalisti pri ustvarjalcih arhivskega gradiva in zaposleni pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti se srečujejo z mnogimi arhivskimi strokovnimi izzivi in z njimi povezanimi arhivskimi strokovnimi odločitvami. V tej zvezi se postavlja vprašanje, ali so ti strokovno in operativno dovolj usposobljeni za odgovorno sprejemanje odločitev in za posredovanje arhivskih nasvetov v zvezi s celovitim upravljanjem z dokumentacijo v hitro razvijajočih se fizičnih, hibridnih ali elektronskih okoljih. Osnovni namen prispevka je ugotoviti, kakšne osnovne profile arhivskih strokovnih delavcev s kakšnimi znanji potrebujemo. Kako pridobiti in kako nadgrajevati arhivska strokovna znanja in za kakšen sistem izobraževanja naj si prizadevamo, da bodo rezultati arhivskega strokovnega dela etično neoporečni ter dolgoročno vzdržni in uporabni.*

Metoda / pristop: *Prispevek je zasnovan kot konceptualna in interdisciplinarna analiza. Temelji na narativni obravnavi arhivske strokovne literature, relevantnih predpisov in izbranih virov organizacijske ter pedagoške psihologije, dopolnjeni s strokovnimi izkušnjami pri izvajanju arhivskega izobraževanja in usposabljanja. Na tej podlagi je oblikovan predlog modularnega sistema vseživljenjskega izobraževanja. Njegove prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti so obravnavane z avtorsko kvalitativno analizo SWOT. Psihološki del opredeljuje predvidene pogoje za motivacijo, sodelovanje pri učenju in prenos znanja v prakso. Model v prispevku ni empirično preverjen.*

[1] izr. prof. dr. Miroslav Novak, arhivski svetnik, Univerza Alma Mater Europaea, Oddelek za arhivske znanosti, Slovenija; email: miroslav.novak@almamater.si; Pokrajinski arhiv Maribor, Slovenija; email: miroslav.novak@pokarh-mb.si.

[2] doc. dr. Nuša Kovačević Tojnko, Univerza Alma Mater Europaea, Katedra za psihologijo in psihoterapijo, Slovenija; email: nusa.kt@almamater.si, Ambulanta za duševno zdravje Pamina; email: nusa@pamina.si.

Rezultati: *Za potrebe celotnega cikla dokumentacije je razvit in predlagan model vseživljenjskega učenja strokovnih delavcev v arhivih, pri ustvarjalcih in pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti. Model predvideva implementacijo rešitev obstoječe, klasične arhivske paradigme in njeno nadgradnjo v smeri hitro naraščajočih potreb po novih specialnih, multidisciplinarnih in interdisciplinarnih znanj. Njegov namen je, da v prvi vrsti formalizira sistem izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev različnih profilov, ki bi omogočal na eni strani višjo stopnjo specializacij tako na dodiplomskem, kot tudi podiplomskem študiju, hkrati pa bi s sistemom mikrodokazil formalizirali mnoga operativna znanja in spretnosti, ki so potrebna v sodobni arhivski teoriji in praksi. S tem bi vzpostavili osnovo sistema vseživljenjskega učenja na področju arhivske dejavnosti. Psihološki del zasnove opredeljuje motivacijske, odnosne in organizacijske pogoje vključevanja v učenje ter predlaga spremljanje prenosa znanja v delovno prakso.*

Sklepi / ugotovitve*: V prispevku je predstavljena zasnova modularnega izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev na operativni in na univerzitetni ravni. Njegovo izhodišče predstavlja študij arhivskih vsebin na vseh treh stopnjah, ki bi ga dopolnjevali sistem mikrodokazil in različne oblike neformalnega izobraževanja. Na ta način bi dobili fleksibilen in racionalen sistem izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev in dokumentalistov z jasno opredeljenimi postopki zagotavljanja kakovosti in priznavanja učnih izidov, ki bi ga bilo mogoče hitro prilagajati potrebam stroke. Hkrati s tem pa bi lahko zagotavljali preglednost nad potrebnimi arhivskimi strokovnimi znanji v natančno določenih okoljih in s tem povezanim trgom delovne sile. Vse to ob zagotavljanju najvišjih možnih standardov formalnega izobraževanja ter s tem povezanih najsodobnejših virov novih znanj in spretnosti za potrebe sodobne arhivske teorije in prakse.*

Ključne besede: *vseživljenjsko učenje, formalno izobraževanje, zasnova modularnega študija, študij arhivskih znanosti, mikrodokazila, arhivska teorija in praksa, psihološki vidiki izobraževanja.*

LIFELONG AND MODULAR EDUCATION FOR ARCHIVAL PROFESSIONALS

Abstract

Purpose: *Archival professionals in archival institutions, records managers at organizations that create archival material, and employees of archival service providers face numerous professional challenges and the associated decision-making processes. This raises the question of whether they possess the professional and operational competence to make responsible decisions and provide expert advice on comprehensive records management within rapidly evolving physical, hybrid, or electronic environments. The primary aim of this paper is to determine the essential profiles and skill sets required for archival professionals. It addresses how to acquire and enhance professional archival expertise and what type of educational system should be pursued to ensure that the results of archival work are ethically sound, as well as sustainable and useful in the long term.*

Method / approach: *The paper presents a conceptual and interdisciplinary analysis based on a narrative examination of archival literature, relevant regulations, and selected sources from organizational and educational psychology, supplemented by professional experience in archival education and training. These sources inform a proposed modular lifelong education framework, which is examined through an author-developed qualitative SWOT analysis. The psychological component identifies proposed conditions supporting motivation, participation in learning, and the transfer of learning to practice. The framework has not been empirically tested.*

Results: *A conceptual framework for lifelong education is proposed for professionals working in archival institutions, records-creating organizations, and archival service providers. The framework connects degree programmes, shorter assessed learning opportunities leading to micro-credentials, and complementary non-formal learning. It aims to support professional specialization and the updating of knowledge across the records lifecycle. The psychological analysis identifies motivation, supportive learning relationships, and workplace conditions for applying acquired knowledge as important considerations in programme*

design. These are proposed features and implementation conditions, rather than demonstrated outcomes of an evaluated educational intervention.

Conclusions / findings: *This paper presents a framework for the modular education of archival professionals at both operational and university levels. It is grounded in a study of archival subjects across all three academic cycles, complemented by a system of micro-credentials and various forms of non-formal education. This approach could support a flexible and efficient education system for archival professionals and records managers, with clearly defined quality assurance and recognition procedures and the capacity to adapt to the profession's evolving needs. Simultaneously, it would ensure transparency regarding the specific professional competencies required in particular environments and the associated labor market. All of this would be achieved while upholding the highest standards of formal education and providing access to state-of-the-art resources for acquiring the knowledge and skills essential to modern archival theory and practice.*

Key words: *lifelong learning, formal education, modular study concept, archival science studies, micro-credentials, archival theory and practice, psychological aspects of education.*

FORMAZIONE PERMANENTE E MODULARE PER I PROFESSIONISTI DEL SETTORE ARCHIVISTICO

Obiettivo: *I professionisti che operano presso istituzioni archivistiche, i responsabili della gestione dei documenti presso le organizzazioni che producono materiale archivistico e i dipendenti dei fornitori di servizi archivistici si trovano ad affrontare numerose sfide professionali e i relativi processi decisionali. Ciò solleva la questione se essi possiedano le competenze professionali e operative necessarie per prendere decisioni responsabili e fornire consulenza specialistica in materia di gestione integrata dei documenti in contesti fisici, ibridi o elettronici in rapida evoluzione. L'obiettivo principale del presente articolo è quello di individuare i profili essenziali e le competenze richieste ai professionisti dell'archivistica. Esso affronta il tema di come acquisire e potenziare le competenze professionali in materia di archivistica e quale tipo di sistema formativo debba*

essere perseguito per garantire che i risultati del lavoro archivistico siano eticamente corretti, oltre che sostenibili e utili nel lungo termine.

Metodo / approccio: *Il documento presenta un'analisi concettuale e interdisciplinare basata su un esame narrativo della letteratura archivistica, delle normative pertinenti e di fonti selezionate dalla psicologia organizzativa ed educativa, integrata dall'esperienza professionale nell'ambito della formazione e dell'istruzione archivistica. Queste fonti sono alla base di un quadro modulare proposto per l'educazione permanente, che viene esaminato attraverso un'analisi SWOT qualitativa sviluppata dall'autore. La componente psicologica individua le condizioni proposte a sostegno della motivazione, della partecipazione all'apprendimento e del trasferimento delle conoscenze acquisite alla pratica. Il quadro di riferimento non è stato verificato empiricamente.*

Risultati: *Viene proposto un quadro concettuale per la formazione permanente rivolto ai professionisti che operano presso istituzioni archivistiche, organizzazioni produttrici di documenti e fornitori di servizi archivistici. Il quadro collega i corsi di laurea, le opportunità di apprendimento più brevi e valutate che portano al conseguimento di micro-credenziali e l'apprendimento non formale complementare. Esso mira a sostenere la specializzazione professionale e l'aggiornamento delle conoscenze lungo l'intero ciclo di vita dei documenti. L'analisi psicologica identifica la motivazione, le relazioni di apprendimento di sostegno e le condizioni sul posto di lavoro per l'applicazione delle conoscenze acquisite come considerazioni importanti nella progettazione dei programmi. Si tratta di caratteristiche e condizioni di attuazione proposte, piuttosto che di risultati dimostrati di un intervento formativo valutato.*

Conclusioni / risultati: *Il presente articolo presenta un quadro di riferimento per la formazione modulare dei professionisti dell'archivistica sia a livello operativo che universitario. Esso si basa su uno studio delle discipline archivistiche in tutti e tre i cicli accademici, integrato da un sistema di micro-credenziali e da varie forme di istruzione non formale. Questo approccio potrebbe sostenere un sistema formativo flessibile ed efficiente per i professionisti dell'archivistica e i responsabili della gestione dei documenti, con procedure di garanzia della qualità e di riconoscimento chiaramente definite e la capacità di adattarsi alle esigenze in continua evoluzione della professione. Allo stesso tempo, garantireb-*

be trasparenza riguardo alle competenze professionali specifiche richieste in determinati contesti e al relativo mercato del lavoro. Tutto ciò verrebbe realizzato mantenendo i più elevati standard di istruzione formale e fornendo accesso a risorse all'avanguardia per l'acquisizione delle conoscenze e delle competenze essenziali per la teoria e la pratica archivistica moderna.

Parole chiave: *apprendimento permanente, istruzione formale, concetto di studio modulare, studi di archivistica, micro-credenziali, teoria e pratica archivistica, aspetti psicologici dell'istruzione.*

1. UVOD

V sodobni arhivski teoriji in praksi zaznavamo velike spremembe na področju zahtev po novih arhivskih znanjih in spretnostih. V tem kontekstu je posebej izpostavljeno izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev v javnih in drugih arhivskih organizacijah, pri ustvarjalcih arhivskega gradiva in ne nazadnje pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti (Škoro Babić, 2017; Mustafina, 2022). Izhodišča, metode in postopki in s tem povezane zahteve po novih znanjih se manifestirajo skozi rezultate mnogih projektov, pa tudi skozi zahteve vsakdanjega arhivskega strokovnega dela ne samo v elektronskih ali hibridnih okoljih, ampak tudi v fizičnem okolju. Pojave opredeljujemo kot kazalnike nove paradigme sodobne arhivske teorije in praske na področju izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev, ki se uresničuje tako na objektivno – teoretični, kot tudi subjektivno - praktični ravni in sicer v različnih smereh. Običajno v smeri interdisciplinarnih povezovanj[3], ki so po svoji vsebini vedno bolj kompleksne in multidisciplinarne[4], velikokrat pa tudi v smeri transdisciplinarnosti[5].

V arhivski teoriji in praksi se pogosto pojavljajo različna vprašanja, dileme in premisleki v zvezi s pričakovanji oz. zahtevanimi po teoretičnih in praktičnih znanjih oz. spretnostih v arhivih, pri ponudnikih storitev, pa tudi pri ustvarjalcih arhivskega in dokumentarnega gradiva (Klasinc, 1987; Toplak & Klasinc, 2012; Klasinc 2024). Razprave in zahteve po spremembah postajajo aktualne v primerih večjih nekonsistentnosti v arhivskih strokovnih procesih ali v arhivskih strokovnih produktih, pa tudi takrat, ko se uvajajo nove tehnologije, še posebej disruptivne, ki posredno ali neposredno vplivajo na teoretične in praktične vidike opravljanja arhivske dejavnosti. V tem kontekstu naj izpostavimo le nekatera pričakovanja oz. zahteve, ki posredno ali neposredno generirajo mnoge arhivske strokovne razprave in vplivajo na potrebe po novih vsebinah izobraževanj:

- vzajemnost in standardizacija meta- in para podatkovnih struktur v arhivskih informacijskih sistemih;

---

[3] Interdisciplinarnost ima različne pomene, vsem pa je skupno sinergično povezovanje med različnimi vedami, omogoča kvalitativen preskok v obravnavanju raziskovalnih vprašanj (Ožbot, M., 2011). To pomeni, da analizira, sintetizira in usklajuje povezave med disciplinami v usklajeno in koherentno celoto (Choi, B. C., & Pak, A. W. 2006).

[4] Multidisciplinarnost je oblika znanstvenega sodelovanja, ki vključujejo dve ali več predmetnih področij za reševanje raziskovalnega vprašanja ali raziskave predmeta (Multidisciplinary". 2026). Pri tem črpa znanja iz različnih disciplin, vendar ostaja znotraj njihovih meja (Choi, B. C., & Pak, A. W. 2006).

[5] Transdisciplinarnost združuje naravoslovne, družboslovne in zdravstvene vede v humanističnem kontekstu in presega njihove tradicionalne meje (Choi, B. C., & Pak, A. W. 2006).

- intenzivna implementacija rešitev na podlagi umetne inteligence in s tem povezane posledice glede upravljanja in uporabe arhivskega in dokumentarnega gradiva;
- interoperabilnost arhivskih vsebin tako na primarni, kot tudi na meta- in para podatkovni ravni;
- digitalizacija arhivskih strokovnih postopkov in uvajanje različnih sodobnih rešitev s področja upravljanja z dokumentacijo;
- naraščajoča količina arhivskega gradiva in s tem povezano vrednotenje njihovih ustvarjalcev, množice različnih relevantnih informacij in s tem povezanih tipov podatkov ter meta- in para podatkov;
- vedno kompleksnejše strukture arhivskih vsebin ustvarjalcev arhivskega gradiva;
- nova spoznanja na področju materialnega varovanja fizičnega, hibridnega in elektronskega arhivskega in dokumentarnega gradiva;
- nove zahteve na področju vrednotenja in dolgoročnega ohranjanja arhivskega gradiva in z njim povezanih meta in para podatkov;
- vedno večja pričakovanja uporabnikov glede ohranjenih in dostopnih arhivskih vsebin itd.

Nekateri kazalniki arhivskih strokovnih dejavnosti kažejo, da se arhivski strokovni delavci pri svojih strokovnih odločitvah praviloma zanašajo na obstoječa znanja in s tem na preizkušene metode arhivskega strokovnega dela. Na ta način uspešno rešujejo predvsem arhivska strokovna vprašanja, ki se nanašajo na fizično arhivsko gradivo. Strokovna in raziskovalna vprašanja v zvezi s hibridnim in elektronskim arhivskim gradivom in njihovimi konteksti pa ostajajo v veliki meri izven sistemskega raziskovalnega, pa tudi vsakodnevnega praktičnega fokusa arhivskih strokovnih delavcev.

Zahteve po specializacijah in po permanentnem izobraževanju na področju arhivske dejavnosti se v arhivski teoriji in praksi ne oblikujejo le znotraj upravljanja z elektronskim arhivskim gradivom ali oblikovanja arhivskih meta podatkovnih struktur, ampak tudi v drugih segmentih kot je npr.:

- na ravni razumevanja in dojemanja arhivskih vsebin,
- na ravni etike in pravičnosti, ki izhaja iz arhivskega gradiva;
- na področju arhivsko-pedagoških dejavnosti (prim.: Horvat, 2013),

- na področju komunikologije in managementa v arhivski dejavnosti,
- v segmentu uporabe statističnih metod v arhivih in arhivskih službah,
- pri implementaciji naprednih metodologij dela z arhivskim in dokumentarnim gradivom,
- pri metodologijah kompleksnega vrednotenja arhivskih entitet,
- na področju dela z različnimi ustvarjalci,
- na področju uporabe arhivskega gradiva in s tem povezanimi profili uporabnikov itd.

V arhivski teoriji in praksi se že skoraj tri desetletja uporablja arhivski strokovni termin »proaktivnost«[6]. To ni samo teoretično terminološka entiteta arhivske teorije in prakse, ampak predstavlja način razmišljanja in izvajanja arhivskih strokovnih del na področju arhivske dejavnosti. Izrazito prisoten je v segmentu zunanje službe, kjer predstavlja integralni del prizadevanj arhivov in arhivskih strokovnih delavcev, za uspešno dolgoročno hrambo in upravljanje dokumentarnega in arhivskega gradiva. Podatki o uspešnih prevzemih arhivskega gradiva[7] ponazarjajo obseg prevzemne dejavnosti, sami po sebi pa še ne omogočajo ocene razvitosti proaktivnega delovanja. Drugo pa je vprašanje proaktivnosti npr. na ravni metapodatkov ali v segmentu hibridnega ali elektronskega arhivskega gradiva. Izzivi uspešnega izvajanja proaktivnosti se kažejo tudi v segmentu centralizirano vodenih dokumentnih sistemov ustvarjalcev javnega arhivskega gradiva. V teh primerih zaznavamo pomanjkanje teoretičnih in praktičnih znanj in spretnosti upravljanja tovrstnega arhivskega gradiva, ne samo na strani ustvarjalcev arhivskega in dokumentarnega gradiva, ampak tudi na strani arhivskih strokovnih delavcev (Marosz, 2020).

Ob navedenem zaznavamo še drugi pomemben vidik proaktivnosti. Tega moremo opredeliti kot »sinhronizirana proaktivnost«. Z njim opredeljujemo zahteve,

---

6 S pojmom proaktivnost opredeljujemo ukrepanje, ki povzroča spremembe in ne smo odzivanje na spremembe, ko se že zgodijo (Proactive. 2026).

7 V Pokrajinskem arhivu Maribor v letu 2025 izvedli 75 postopkov prevzemov arhivskega gradiva v skupni količini 478 tm. Primerjajte: Nina, Gostenčnik, Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2025, (2026). Leto prej je bilo izvedenih 65 prevzemov v skupnem obsegu 231,2 tm. Primerjajte: Nina, Gostenčnik, Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2024, (2025). Leta 2023 je bilo izvedenih 41 prevzemov v skupnem obsegu 436,9 tm. Primerjajte: Nina, Gostenčnik, Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2023, (2024). Leta 2022 je pa bilo 29 prevzemov v skupnem obsegu 406 tm. Primerjajte: Nina, Gostenčnik, Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2022, (2023). Leta 2021 pa je bilo realiziranih 43 prevzemov v skupnem obsegu 291,9 tm arhivskega gradiva. Primerjajte: Nina, Gostenčnik, Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2021, (2022). V obdobju od leta 2021 do 2025 je bilo v Pokrajinskem arhivu Maribor skupaj izvedenih 253 postopkov prevzemov arhivskega gradiva v skupni količini 1.844 tm.

da človeški viri, ki so vključeni v življenjski cikel (javnega) dokumentarnega in arhivskega gradiva delujejo orkestrirano. V praksi to pomeni, da vsak opravi svoje delo suvereno in skladno s standardi oz. dogovori. S tem racionalizirajo pričakovana in zahtevana dela na arhivskem in dokumentarnem gradivu skozi celote življenjski cikel dokumentacije, hkrati pa dosegajo dolgoročno racionalizacijo človeških virov za potrebe celovitega in doslednega upravljanja arhivskega gradiva ne glede na položaje v življenjskem ciklu dokumentacije.

Sinhronizirano proaktivnost je smiselno razvijati tako, da je gradivo že pri ustvarjalcu pripravljeno skladno z dogovorjenimi zahtevami prevzema, s čimer se zmanjšujejo nepotrebne naknadne dopolnitve in podvajanje dela. To pa ne pomeni, da je prehod iz sprejemnega informacijskega paketa (SIP) v arhivski informacijski paket (AIP) zgolj sprememba lokacije hrambe. V okviru OAIS vključuje preverjanje in oblikovanje AIP skladno z zahtevami arhiva, po potrebi tudi dopolnjevanje informacij ali pretvorbe, ob ohranjanju zahtevane vsebine in sledljivosti postopkov (CCSDS, 2024). V ta namen je treba zagotoviti ustrezne človeške vire, ki imajo potrebna arhivska strokovna znanja in spretnosti za izvajanje sinhronizirane proaktivnosti. To pa je mogoče uresničevati le v primeru, ko so vsebine, ki jih morajo vsi vključeni v življenjski cikel dokumentacije obvladovati, jasno opredeljene tako na ravni notranjih pravil, arhivskih strokovnih navodil, kot tudi na ravni učnih načrtov za izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev v arhivskih ustanovah, za izobraževanja dokumentalistov pri ustvarjalcih arhivskega gradiva in za izobraževanja zaposlenih pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti.

Na sodobne izzive izobraževanja na področju arhivske teorije in prakse pa je treba gledati še z zornega kota obstoječega fizičnega arhivskega gradiva. Arhivski strokovni delavci in dokumentalisti pri svojem delu potrebujejo tudi klasična arhivska strokovna znanja (Klasinc, 2013). Navedemo naj le:

- poznavanje in obvladovanje historičnih kontekstov,
- ohranjanje in upravljanje arhivskih vsebin v različnih pisavah in jezikih,
- upravljanje različnih nosilcev zapisov itd.

Vse to zahteva specializacije, ki si jih je mogoče pridobiti skozi daljše obdobje v natančno določenem arhivskem okolju. Formalizacija tovrstnih znanj in spretnosti pa predstavlja pomemben del izziva sodobnega arhivskega izobraževalnega

sistema. Drugi del tega izziva pa je zagotavljanje dejanske sprejetosti teh znanj v drugem, primerljivem, okolju.

Pri uspešnem uvajanju novih pristopov k upravljanju arhivskega gradiva je treba poleg tehnoloških in strokovnih zahtev upoštevati tudi psihološke in organizacijske dejavnike. Zaposleni lahko s svojim znanjem, izkušnjami in pripravljenostjo za sodelovanje pomembno podpirajo spremembe, njihovo vključevanje pa lahko omejujejo preobremenjenost, nejasna pričakovanja, nezadostna podpora ali doživljanje ogroženosti profesionalne identitete. Zato uspešnosti modularnega izobraževanja ni smiselno pojasnjevati zgolj z individualno motivacijo, temveč tudi s pogoji, v katerih se učenje in uporaba pridobljenega znanja dejansko odvijata (Scholkmann, 2021; Gagné et al., 2022).

Na podlagi zgoraj predstavljenih dejstev lahko povzamemo, da sodobne arhivske ustanove glede na gradivo, ki ga varujejo in hranijo potrebuje več profilov arhivskih strokovnih delavcev. Ti so praviloma specializirani za posamezna vsebinsko ali pojavno zaključena področja oz. celote arhivskega gradiva. Njihova specializacija temelji na opravljenem arhivskem strokovnem delu z arhivskim gradivom, za katerega so pristojni. Hkrati pa so vsi ti, praviloma različni profili v okviru ene arhivske ustanove, formalno poimenovani z istim strokovnim nazivom npr. »arhivist«. Njihova specialnost ni podrobno formalizirana in tudi ne posebej izpostavljena, razen v določenem delu pri poimenovanju ali v sistemizaciji posameznih delovnih mest. Prav tako niso posebej formalizirane zahteve po operativnih znanjih za posamezne profile arhivskih strokovnih delavcev.

Različne zahteve po novih znanjih na področju arhivske dejavnosti arhivi uresničujejo tudi skozi izvedbe mnogih tečajev, delavnic ali drugih oblik neformalnega izobraževanja. Ta so največkrat »ad hoc«, velikokrat brez osnovne formalizacije samega dogodka, na podlagi osebnega interesa, pogosto brez spodbud za dejansko implementacijo novih znanj v vsakdanje strokovno delo na področju upravljanja z dokumentacijo. Prav zato rezultate tovrstnih izobraževanj praviloma ocenjujemo kot »relativno zadovoljive« pa vse do »relativno nezadovoljive«. Do teh ocen pridemo, ko želimo preveriti rezultate izobraževanj skozi dosežke vsakdanjega arhivskega strokovnega dela. Na drugi strani pa so znani izredno dobri rezultati neformalnega učenja na področju arhivske dejavnosti, ko je motivacija po novih znanjih s področja arhivske dejavnosti visoka in obojestranska – na strani delavca

in delodajalca. Podobno velja za zaposlene na področju upravljanja z dokumentarnim gradivom pri ustvarjalcih ali pri ponudnikih storitev.

Osnovno vprašanje tega prispevka je, kakšen naj bo sistem celovitega izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev za opravljanje njihovega poslanstva tako v javnih in drugih arhivskih organizacijah, kot tudi pri ustvarjalcih arhivskega gradiva ter pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti? Kako tak sistem izobraževanja narediti dolgoročno atraktiven tako za zaposlene v arhivski dejavnosti in za delodajalce? Pri tem je treba upoštevati zahteve, da bo tak sistem dolgoročno vzdržen, celovit, hitro prilagodljiv in ustrezno formaliziran. Neposredni rezultati njegove implementacije pa bi morali biti dolgoročno uporabni v vsakdanjih arhivskih strokovnih okoljih, tako na strani strokovnih in drugih delavcev, kot tudi na strani arhivskih in drugih ustanov s področja upravljanja z dokumentacijo.

Z vidika psihološke in organizacijske zasnove se prispevek posebej osredotoča na vprašanje, pod katerimi pogoji lahko modularno izobraževanje podpira trajno vključevanje arhivskih strokovnih delavcev v učenje in prenos pridobljenega znanja v delovno prakso. Predmet obravnave zato ni model posamezne arhivske odločitve, temveč razvoj in vzdrževanje strokovnih kompetenc v sistemu vseživljenjskega izobraževanja.

2. FORMALIZIRAN SISTEM IZOBRAŽEVANJA V SLOVENSKI ARHIVSKI SLUŽBI

V Sloveniji se po obstoječi paradigmi izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev ti oblikujejo v profile na podlagi splošno sprejetega zaključenega formalnega izobraževanja[8] in njihove nadgradnje v obliki neformalnega[9] in/ali priložnostnega[10] učenja, še posebej če so bila pridobljena na podlagi dela v arhivski ustanovi. V Sloveniji opredeljujemo formalno izobraževanje arhivskih vsebin:

---

8 Formalno učenje pomeni učenje, ki se izvaja v strukturiranem in organiziranem izobraževalnem okolju in praviloma vodi do dodelitve kvalifikacije, običajno v obliki spričevala ali diplome. Formalno učenje temelji na sistemu splošnega izobraževanja ki ga opredeljuje začetno, nadaljnje in terciarno poklicno in strokovno izobraževanje in usposabljanje ter visokošolsko izobraževanje (Muršak, str. 32).

9 Neformalno učenje oz. izobraževanje je z vidika učenca načrtno. Rezultati tega izobraževanja se lahko ovrednotijo in vodijo v potrjevanje (certifikacijo). Neformalno izobraževanje včasih označujemo tudi kot pol strukturirano učenje. Za razliko od formalnega izobraževanja to ne vodi do javnoveljavne (formalne) izobrazbe. Lahko je tudi izobraževanje, kjer vlogi učitelja in učenca nista jasno razmejeni oz. kjer se učenec uči sam. Neformalno izobraževanje ni nujno institucionalizirano, predvsem pa za razliko od formalnega izobraževanja ne daje spričevala ali diplome (Muršak, str. 66).

10 Priložnostno učenje pomeni učenje, ki je posledica vsakodnevnih aktivnosti in izkušenj ter ni organizirano ali strukturirano v smislu ciljev, časa ali podpore pri učenju; z vidika učečega se je to učenje lahko tudi nenamerno (Muršak, str. 89).

- na višjih in visokošolskih izobraževalnih ustanovah za potrebe posameznih študijskih smeri, ki jih izvajajo te ustanove (prim.: Novak, 2014) in
- v okviru izobraževanja slovenske javne arhivske službe za pridobivanje strokovnih nazivov posameznikov, ki opravljajo delo na področju varstva arhivskega gradiva (PSI, 2026).

2.1 ARHIVISTIČNE VSEBINE NA UNIVERZAH IN VIŠJEŠOLSKIH ZAVODIH

Na višjih in visokošolskih izobraževalnih ustanovah v Sloveniji lahko vsebine s področja arhivske teorije in prakse študenti študirajo na Univerzi Alma Mater Europaea v okviru dodiplomskega študija arhivistika, ki je bil akreditiran leta 2016 v skupnem obsegu 180 ECTS[11] (AMEU ARH, 2026). V okviru iste Univerze poteka študij na drugi stopnji, ki je bil akreditiran leta 2012 v skupnem obsegu 120 ECTS (AMEU ARH DOK, 2026). Doktorski študijski program pa je bil akreditiran leta 2019 v skupnem obsegu 180 ECTS (AMEU ARH ZN, 2026).

Na Univerzi v Ljubljani na Filozofski fakulteti je v okviru programa študija druge stopnje Zgodovine predviden predmet Arhivistika z raziskovalno metodologijo E v obsegu 5 ECTS (ARH-E, s.d.) ter predmet Arhivistika v praksi v obsegu 5 ECTS (ARH-P, s.d.).

Na Univerzi v Mariboru predavajo arhivistične vsebine na Filozofski fakulteti na oddelku za zgodovino v okviru dveh predmetov Arhivistika-starejša in Arhivistika-novejša v okviru študijskega programa 2. stopnje. Vsak predmet v obsegu 3 ECTS (FF UMB, s.d.).

Na Univerzi na Primorskem v Kopru so arhivistične vsebine prisotne v programu Arhivistika in praktikum zgodovinskih virov v okviru univerzitetnega študijskega programa zgodovine na 1. stopnji v obsegu 3 ECTS (FHS).

Na Univerzi v Novi Gorici je predviden predmet Arhivistika v programu prve stopnje Kulturna zgodovina v skupnem obsegu 4 ECTS (UNG, s.d.).

Predmet Dokumentiranje in arhiviranje v skupnem obsegu 2 ECTS pa je obvezen na dveh višjih strokovnih šolah in sicer v Šolskem centru Ljubljana, Višja stro-

[11] ECTS oz. European Credit Transfer and Accumulation System ali Evropski sistem prenašanja in zbiranja kreditnih točk zagotavlja večjo preglednost študijskih programov in tečajev. Kreditne točke predstavljajo učne rezultate na podlagi opredeljenih učnih dosežkov in povezane delovne obremenitve (ECTS). V 3. členu Zakonu o visokem šolstvu je kreditna točka opredeljena kot merska enota za vrednotenje dela, ki ga študent v povprečju opravi. Ena kreditna točka pomeni 25 do 30 ur obremenitve študenta, letna obremenitev študenta znaša 1.500 do 1.800 ur (ZViS-1).

kovna šola, Oblikovanje materialov (SCLJ, 2024) in na Višji strokovni šola za les in oblikovanje v Mariboru (VLSMB, 2026).

V zgoraj predstavljenih študijskih programih so arhivske vsebine vključene v posamezne predmete z manjšim kreditnim obsegom. Takšna umestitev se razlikuje od celovitega študijskega programa arhivistike, vendar iz samega števila kreditnih točk ni mogoče sklepati o dejansko doseženih kompetencah diplomantov. Za presojo potreb po dodatnem izobraževanju bi bilo treba primerjati učne izide, vsebine, oblike praktičnega dela in načine preverjanja znanja. Prehod iz različnih akreditiranih visokošolskih programov na študije s področja arhivske dejavnosti je v Sloveniji sistemsko urejen z Zakonom o visokem šolstvu (ZViS-1, 2025).

2.2 IZOBRAŽEVANJE ARHIVISTOV V OKVIRU SLOVENSKE JAVNE ARHIVSKE SLUŽBE

Praktično oziroma specialistično izobraževanje s področja arhivske dejavnost v okviru Slovenske javne arhivske službe temelji na Pravilniku o strokovnih izpitih in pridobivanju strokovnih nazivov na področju varstva arhivskega gradiva[12] (2017). V pravilniku je opredeljeno, da se na področju varstva arhivskega gradiva lahko pridobijo naslednji nazivi: arhivski tehnik, samostojni arhivski tehnik, arhivski sodelavec, višji arhivski sodelavec, arhivist, višji arhivist, arhivski svetovalec, arhivski svetnik (PSNNAG, 2017, 21. člen). Hkrati pa je v pravilniku opredeljeno tudi priznavanje izobrazbe, delovnih izkušanj, arhivskih strokovnih kompetenc itd., ki so bile pridobljene drugje. Sicer pa se vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij državljanom držav članic Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora in Švicarske konfederacije za opravljanje dela arhivskega tehnika, arhivskega sodelavca in arhivista izvaja v skladu z zakonom, ki ureja priznavanje poklicnih kvalifikacij (PSNNAG, 28. člen). S tem je vsaj formalno odprta mobilnost arhivskih strokovnih delavcev v širšem evropskem prostoru.

Zgoraj opredeljeni strokovni nazivi s področja arhivske dejavnosti opredeljujejo stopnje in s tem deloma povezane zahteve po izobrazbi, ne pa tudi profile stro-

[12] Pravilnik ureja tudi organizacijo pripravništva in usposabljanja na področju varstva arhivskega gradiva, izpitni predmetnik in potek strokovnega izpita. Ta je pogoj za pridobitev strokovnega naziva na področju varstva arhivskega gradiva. Pravilnik določa tudi vrste in pogoje za pridobitev ter postopek pridobivanja strokovnih nazivov posameznikov, ki opravljajo delo na področju varstva arhivskega gradiva (PSNNAG, 1. člen).

kovnih delavcev, ki jih potrebujejo posamezne arhivske ustanove ali ustvarjalci arhivskega gradiva oz. ponudniki storitev s področja arhivske dejavnosti[13].

Nizka stopnja formaliziranih profilov arhivskih strokovnih delavcev, ki so bili razviti skozi čas, so na eni strani definirani s splošnim profilom npr. »arhivist« ali »arhivski tehnik« ali na drugi strani kot unikatni profili npr. »arhivist s področja uprave za natančno določeno zemljepisno območje«. Z višjo stopnjo formalizacij profilov bi bila omogočena višja stopnja fleksibilnosti in specializacije delovnih skupin po organizacijah. Glede na profile bi lahko za te skupine v naprej načrtovali kompleksne arhivske strokovne naloge sodobnega časa, ki bi jih izvajali lokalno ali na nacionalni ravni.

Drugi pomembni segment izobraževanja zaposlenih na področju arhivske dejavnosti pa so uslužbenci javnopravnih oseb, ki upravljajo dokumentarno gradivo in delavci ponudnikov storitev, ki opravljajo dela zajema, in hrambe gradiva ter spremljevalnih storitev. Veljavna slovenska zakonodaja določa, da morajo imeti ti najmanj srednjo izobrazbo in opravljen preizkus strokovne usposobljenosti pri pristojnem arhivu. Opravljen preizkus strokovne usposobljenosti velja za celotno območje Republike Slovenije (ZVDAGA, 39. člen). Sistem izobraževanja teh profilov pa je podrobneje urejen s Pravilnikom o strokovni usposobljenosti za delo z dokumentarnim gradivom (Uradni list RS, št. 66/16). S slednjim je določeno, da usposabljanje uslužbencev javnopravnih oseb, ki upravljajo dokumentarno gradivo in za delavci ponudnikov storitev izvajajo pristojni javni arhivi (PSUDDG, 2. člen), prav tako preverjajo preizkus njihove strokovne usposobljenosti (PSUDDG, 3. člen).

V pravilniku je določeno tudi obvezno dopolnjevanje in obnavljanje pridobljenega strokovnega znanja. To je izvedeno na način, da se to preverja na vsaka tri leta po opravljenem preizkusu strokovne usposobljenosti. Posamezniki se morajo tako udeleži vsaj enega strokovnega izobraževanja, ali jim pristojni arhiv izda potrdilo o izpolnjevanju te obveznosti na podlagi izvedenega sodelovanja na arhivskem strokovnem področju. V primeru, da pa tri leta ne izkažejo izpolnjevanja zahteve in ne pridobijo potrdila o dopolnilnem izobraževanju ali sodelovanju s pristojnim arhivom, morajo v roku enega leta od ugotovljenega stanja ponovno opraviti preizkus strokovne usposobljenosti (PSUDDG, 10. člen).

[13] Profil poklica je opis del in funkcij, ki so značilne za določen poklic z ustreznimi opisi znanja, spretnosti in kompetenc (Muršak, 91).

Na podlagi določb zgornjega pravilnika lahko ugotovimo, da ima obstoječ sistem usposabljanja uslužbencev javnopravnih oseb, ki upravljajo dokumentarno gradivo in delavcev pri ponudnikih storitev, vgrajen dober namen po permanentnem arhivskem strokovnem izobraževanju. Kljub temu v praksi zaznavamo pomanjkljivosti, ki se kažejo kot:

- relativno nizka stopnja pridobivanja ciljanega znanja in spretnosti za potrebe reševanja praktičnih arhivskih strokovnih izzivov. S tem je vprašljiva tudi operativnost sinhronizirane proaktivnosti. Zdi se, da se pogosto opravljajo izpiti, oz. zbirajo udeležbe na izobraževanjih le za to, da se zadovolji zahtevam pravilnika.
- Ponovno opravljanje preizkusa je predvideno, kadar posameznik ne izkaže izpolnjevanja obveznosti dopolnjevanja in obnavljanja znanja oziroma ne pridobi ustreznega potrdila. V tem primeru ga mora opraviti v enem letu od ugotovljenega stanja. Odprto pa ostaja vprašanje, v kolikšni meri takšna ureditev spodbuja ciljno usmerjeno pridobivanje novih znanj za konkretne delovne naloge.

Ob zahtevah po izobraževanju uslužbencev javnopravnih oseb, ki upravljajo dokumentarno gradivo in delavcev pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti sta vzpostavljene tudi različne neformalne oblike izobraževanja kot so strokovne delavnice, posvetovanja ali strokovne konference. Udeleženci na njih praviloma dobijo potrdila o udeležbi, ki pa imajo največkrat le dokumentarno vrednost glede udeležbe, in ne tudi glede pridobljenih strokovnih znanj ali kompetenc. To pa predstavlja velik izziv v luči sodobnih evropskih in tudi slovenskih smernic na področju vseživljenjskega učenja.

3. SISTEM MIKRODOKAZIL

Od leta 2025 je v Sloveniji formalno vzpostavljen sistem mikrodokazil. Tega ureja Zakon o visokem šolstvu (ZViS-1, 2025). Mikrodokazila (angl. *micro-credentials*) so javno veljavni uradni zapisi učnih izidov, ki jih posameznik pridobi z uspešno zaključenim krajšim izobraževanjem ali usposabljanjem, ovrednotenimi po Evropskem sistemu prenašanja in zbiranja kreditnih točk (ZViS-1, 2025, 3. člen). Omogočajo ciljno usmerjeno, prožno pridobivanje znanja, spretnosti in kompetenc za odzivanje na nove in nastajajoče potrebe v družbi in na trgu dela ter posameznikom omogočajo, da zapolnijo vrzeli v spretnostih, ki jih potrebujejo za uspeh v okolju, ki se hitro spreminja, vendar ne nadomeščajo tradicionalnih

kvalifikacij. Po potrebi lahko dopolnjujejo obstoječe kvalifikacije in prinesejo dodano vrednost, ne da bi spodkopavala temeljno načelo študijskega programa v začetnem izobraževanju in usposabljanju (Council of the European Union, 2022).

Mikrodokazila imajo svoje značilnosti. Izpostavimo naj le:

- programi za mikrodokazila trajajo krajši čas in prinašajo manjše število kreditnih točk (ECTS) od 1 do 9.
- Mikrodokazila temeljijo na programih, ki so podvrženi strogim sistemom zagotavljanja kakovosti na izobraževalnih ustanovah.
- Mikrodokazila so trajna last kandidata in se prenašajo med institucijami ali pa se zlagajo oziroma združujejo v večje celote. Njihovo priznavanje in združevanje je odvisno od postokov pristojnih institucij in ne ustvarja samodejne pravice do kvalifikacije ali diplome.
- Programi oz. izobraževanje za pridobitev mikrodokazil lahko poteka v prostorih izvajalca, na daljavo ali kombinirano; delo na daljavo je lahko sinhrono in/ali asinhrono.
- Omogočajo hitro zapolnjevanje vrzeli v znanju, lažji karierni preskok, prilagajanje lastnemu urniku ter uradno potrditev specifičnih strokovnih ali trajnostnih veščin.
- So agilno orodje za delodajalce, saj omogočajo hitro usposabljanje zaposlenih v hitro spreminjajočih se industrijah ter nižajo stroške izobraževanja v primerjavi s celotnimi študijskimi programi (O krajših izobraževanjih, 2026).

Za področje arhivske teorije in prakse so mikrodokazila zelo zanimiva komplementarna rešitev obstoječega sistema izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev. Omogočajo formaliziran sistem pridobivanja novih znanj spretnosti, ki je skladen s sodobnimi evropskimi in slovenskimi smernicami na področju vseživljenjskega učenja. V okviru ZViS-1 sta takšna izobraževanja bistvena potrditev vsebine pri pristojenm senatu in zagotavljanje kakovosti na visokošolskem zavodu, ki mokrodokazilo podeli (ZViS, 45. člen).

4. MODULARNI SISTEM IZOBRAŽEVANJA VSEBIN S PODROČJA ARHIVSKE DEJAVNOSTI

Modularno izobraževanje za potrebe arhivske dejavnosti temelji na obstoječih akreditiranih študijskih programih in na vseživljenjskem sistemu dodatnih iz-

obraževanj. Sistem ni namenjen samo arhivskim strokovnim delavcem, ampak tudi uslužbenci javnopravnih oseb, ki upravljajo dokumentarno gradivo ter delavcem pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti in nenazadnje tudi uporabnikom arhivskega gradiva.

S sistemom modularnega izobraževanja bi zaposleni na področju arhivske dejavnosti pridobivali tista dodatna formalizirana znanja in spretnosti v obsegu, kot bi jih potrebovali glede na naloge, ki bi jih morali izvajati znotraj arhivskih strokovnih procesov v celotnem življenjskem ciklu dokumentov. Vsekakor pa bi se zaposleni na področju arhivske dejavnosti lahko na ta način jasneje profilirali v svojih delovnih okoljih, hkrati pa bi delodajalci lahko bolj sistematično in načrtno upravljali s človeškimi viri, ki so jih na razpolago za potrebe upravljanja dokumentacije.

4.1 IZHODIŠČA MODULARNEGA SISTEMA IZOBRAŽEVANJA NA PODROČJU ARHIVSKE DEJAVNOSTI

Predlagani "modularni pristop" temelji na naslednjih izhodiščih:

- Ob delujočem sistemu diplomskega ali podiplomskega izobraževanja na področju arhivske dejavnosti, kjer so viri znanj predvsem na posameznih oddelkih, ki izvajajo obstoječe študijske procese, vključiti še druge vire znanj predvsem iz drugih komplementarnih oddelkov znotraj Univerz ali višje in visokošolskih zavodov ter vire znanj iz drugih Univerz ali višje in visokošolskih zavodov. To v sistemu pomeni upoštevanje načela relevantnih virov novih znanj.
- Specializacija študija predvsem v višjih letnikih študijskega procesa na prvi in drugi stopnji. Končni rezultat tega študija bi bili specialisti za posamezna področja s širokim razumevanjem arhivskih strokovnih problemov in s tem povezanih rešitev. To stališče v sistemu pomeni upoštevanje načela specializacije študijskih procesov.
- Akreditirani predmeti, ki bi jih poučevali na Univerzah ali višje in visokošolskih zavodih naj bi bili predvsem teoretično orientirani na:
  - nacionalno in mednarodno raven arhivskih strokovnih aktivnosti,
  - na metodologijo arhivskega strokovnega dela vključno z logiko, statistiko itd.,
  - standardizacijo na področju fizičnega in elektronskega gradiva
  - teorijo digitalizacije arhivskih strokovnih postopkov itd.
  - arhivske prakse pa le toliko, da bi ta podpirala teoretična spoznanja itd.

To v sistemu pomeni upoštevanje načela komplementarnosti in sorazmernosti med arhivsko teorijo in prakso.

- Za pridobivanje osrednjih praktičnih spretnosti in s tem povezanih znanj, pa je treba uveljaviti sistem mikro dokazil, ki bi jih kandidati pridobivali tako znotraj Univerz ali višje in visokošolskih zavodov pa vse do kompetentnih zunanjih virov znanj, ki so opredeljeni kot učne baze s področja arhivske dejavnosti. To v sistemu pomeni upoštevanje načela inkluzivnosti in prehodnosti študentov med programi.
- Intenzivnejša navezava Univerz ali višje in visokošolskih zavodov z nacionalno arhivsko službo, kot tudi z drugimi nacionalnimi in nadnacionalnimi arhivskimi službami, ki bi izpolnjevale pogoje učnih baz. To v sistemu upošteva načelo kooperativnosti izvajanja izobraževalnih procesov.

4.2 PROFILI STROKOVNIH DELAVCEV NA PODROČJU ARHIVSKE DEJAVNOSTI

Arhivske strokovne profile opredeljuje na eni strani obseg in količina ohranjenega arhivskega gradiva v arhivskih ustanovah, na drugi strani pa zahteve in potrebe po ohranjanju arhivskega in tudi dokumentarnega gradiva, ki nastaja v fizičnih, hibridnih ali elektronskih okoljih pri ustvarjalcih, in bo tega treba prevzeti v pristojne arhivske ustanove. Osnovne zakonitosti profilov, ki jih potrebujejo posamezni arhivi, lahko predvidevamo na podlagi izvedenih agregacij na ravni arhivskih fondov in zbirk. Na tej osnovi lahko teoretično definiramo naslednje profile za upravljanje fizičnega arhivskega gradiva:

- Arhivist za starejše gradivo
- Arhivist za gradivo s področja društev
- Arhivist za gradivo s področja gospodarstva
- Arhivist za gradivo s področja javne in državne uprave
- Arhivist za gradivo s področja kulture
- Arhivist za gradivo s področja pravosodja
- Arhivist za gradivo s področja sociale in socialnega varstva
- Arhivist za gradivo s področja šolstva in izobraževanja
- Arhivist za gradivo s področja vojaštva ter zaščite in reševanja
- Arhivist za gradivo s področja zdravstva itd.

Dodatni strokovni profili na področju arhivske dejavnosti pa so še:

- Bibliotekar v arhivu
- Konservator restavrator fizičnega arhivskega gradiva itd.
- Arhivist informatik
- Arhivist pedagog itd.

Za potrebe upravljanja elektronskega in hibridnega arhivskega gradiva pa se v novejšem času pojavljajo zahteve in potrebe po dodatnih profilih ali vsaj po kompetenčnih področjih oziroma funkcijah v arhivskih organizacijah. Izpostavimo naj le te, ki se nakazujejo na podlagi obstoječih zahtev upravljanja z elektronskimi oblikami arhivskega gradiva in rešitvami, ki temeljijo na umetni inteligenci:

- Digitalni arhivist in podatkovni skrbnik[14]
- Specialist za umetno inteligenco in strojno učenje[15]
- Specialist za digitalno dostopnost in uporabniško izkušnjo[16]
- Digitalni arhivist forenzik[17]

4.3 IZOBRAŽEVALNE VSEBINE S PODROČJA ARHIVSKE DEJAVNOSTI

Če izhajamo iz potreb po zgoraj opredeljenih profilih arhivskih strokovnih delavcev in s tem povezanih znanjih in spretnostih, potem lahko ugotovimo, da je treba formaliziran sistem izobraževanja arhivskih strokovnih delavcev postaviti na trdne teoretične osnove, ki bodo omogočale nadaljnje specialistične študije v okviru vzpostavljenega sistema univerzitetnega in strokovnega izobraževanja. To pomeni, da se vsebine za redni ali izredni univerzitetni študij prilagajajo ciljem dodiplomskega in magistrskega ter doktorskega študija teoretičnih arhivskih vsebin in predstavljajo prvi steber sistema arhivskega izobraženja. Ta mora biti modularno zasnovam, saj so jasno opredeljene potrebe po različnih znanjih strokovnih profilov v arhivih osnova uspešnega izvajanja arhivskega poslanstva posamezne arhivske ustanove. Pri tem je treba obdržati že vzpostavljeno jedro te-

[14] Digitalni arhivist in podatkovni skrbnik, ang. Digital Archivist & Data Curator. O tem profilu ali kompetenčnem področju oziroma funkcijah podrobneje v: What does a digital archivist do?

[15] Specialist za umetno inteligenco in strojno učenje, ang. AI and Machine Learning Specialist. O sorodnih kompetencah in delovnih nalogah podrobneje v: The AI Automation Engineer in 2026: A Comprehensive Technical and Career Guide

[16] Specialist za digitalno dostopnost in uporabniško izkušnjo angl. Digital Accessibility and User Experience Specialist. O tem profilu ali kompetenčnem področju oziroma funkcijah podrobneje v: Teo, Y., S., Newhook, J.

[17] Digitalni arhivist forenzik angl. Digital Forensic Archivist. O tem profilu ali kompetenčnem področju oziroma funkcijah podrobneje v: What Does a Digital Forensic Investigator Do?

meljnih vsebinskih predmetov s področja arhivske dejavnosti, ki tvorijo osnovo za nadgradnjo znanj, ki bi jih študenti dobili bodisi skozi izbirne predmete na Oddelku za Arhivistiko na Univerzi Alma Mater Europaea ali na drugih oddelkih te Univerze ali na drugih domačih ali tujih Univerzah.

1. Predlog obveznih predmetov na prvi oz. dodiplomski stopnji študija Arhivistike:
   - Nacionalna področna zakonodaja
   - Osnove standardizacije na področju upravljanja z arhivskim in dokumentarnim gradivom
   - Metode arhivskega strokovnega dela z arhivskim gradivom
   - Arhivska etika in uporaba arhivskega gradiva
   - Materialno varstvo arhivskega in dokumentarnega gradiva ter zaščita informacij
   - Osnove uporabe AI za potrebe arhivskega strokovnega dela
2. Predlog obveznih predmetov na drugi oz. magistrski stopnji študija Arhivistike in dokumentologije:
   - Nacionalna in mednarodna področna zakonodaja,
   - Standardizacija s področja fizičnega in elektronskega arhivskega gradiva
   - Raziskovalne metode v arhivski teoriji in praksi
   - Teorija arhivske znanosti in etika
   - Teorija dokumentologije in organizacija informacij
   - Teorija materialnega varstva arhivskega in dokumentarnega gradiva
   - Teorija uporabe AI na področju upravljanja z dokumenti
3. Predlog obveznih predmetov na tretji oz. doktorski stopnji študija Arhivskih znanosti:
   - Teorija arhivskih in komplementarnih znanosti
   - Znanstveno raziskovalne metode v arhivski teoriji in praksi
   - Sodobna tehnologija in znanstveno raziskovalno delo
   - Priprava in izdelava znanstvenih besedil
   - Izdelava dispozicije doktorskega dela.
4. Izbirne arhivske vsebine za starejše oz. novejše ter hibridno in elektronsko arhivsko gradivo:

- arhivsko gradivo starejše provenience,
- arhivsko gradivo novejše provenience,
- splošna informatika,
- informacijska infrastruktura
- informacijska varnost ter arhivsko in dokumentarno gradivo,
- digitalna arhivistika,
- digitalna analitika,
- digitalna forenzika,
- digitalna vključenost in dostopnost,
- arhivska pedagogika itd.

5. Projektna naloga
6. Zaključna naloga

Komplementarno temu bi se študij arhivskih znanj in spretnosti izvajal na podlagi mikrodokazil, ki bi predstavljal drugi steber sistema arhivskega izobraževanja. Ta bi se v vsebinskem in izvedbenem smislu prilagajal neposrednim praktičnim potrebam in zahtevam arhivskih strokovnih procesov s področja upravljanja z dokumentacijo tako v pristojnih arhivskih ustanovah, kot pri ustvarjalcih in pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti. Po trenutni projekciji so moduli znanj na podlagi mikrodokazil enaki za udeležence z različno izobrazbo. Tovrstni programi se lahko izvajajo tako na visokošolskih in drugih akreditiranih zavodih, kot tudi v učnih bazah s področja arhivske dejavnosti, ki jih predstavljajo izbrane arhivske ustanove ali izbrani ponudniki storitev s področja arhivske dejavnosti ali izbrani ustvarjalci arhivskega gradiva.

Primeri področij izobraževanja na podlagi mikrodokazil so:

- priprava in izdelava notranjih pravil
- urejanje, popisovanje in priprava SIP fizičnega gradiva;
- urejanje, popisovanje in priprava SIP elektronskega gradiva
- osnove materialnega varstva arhivskega in dokumentarnega gradiva;
- napredno materialno varstvo arhivskega in dokumentarnega gradiva;
- digitizacija dokumentacije

- pretvorbe formatov digitalnih objektov;
- digitalna skladišča upravljanje digitalnih objektov;
- sistemska administracija AIS;
- uporaba UI v arhivski teoriji in praksi
- itd.

Ne glede na strokovno vsebino posameznega modula predlagamo skupna izvedbena načela:

- ugotavljanje predznanja in učnih potreb udeležencev,
- jasno opredeljene učne izide,
- delo na strokovno relevantnih nalogah,
- razvojno usmerjene povratne informacije ter
- načrt uporabe pridobljenega znanja.

S tem psihološki in organizacijski vidiki učenja postanejo sestavni del izvedbe modulov, ne zgolj spremljevalna vsebina. Tako bi pri modulu o delu z metapodatki udeleženec najprej prikazal obstoječi način dela, nato na učnem primeru uporabil novi postopek, prejel povratno informacijo in izdelek dopolnil. Ob zaključku bi določil, pri kateri nalogi v svojem delovnem okolju bo postopek uporabil in kako bo preverjena ustreznost izvedbe.

Kot primer potreb, pričakovanih učnih izidov in s tem povezanih rezultatov izobraževanja naj navedemo del učnega načrta s področja generiranje in upravljanje metapodatkov fizičnega arhivskega gradiva ter s njim povezanih vsebin

1. Prepoznane potrebe po izobraževalnih vsebinah:
   - Zaupanja vredne izvedbe povzemanja vsebin in njihovo agregiranje.
   - Pravilno upravljanje metapodatkov skladno s vzpostavljenim sistemom agregacij entitet arhivske strokovne obdelave
   - Pravilna, celovita identifikacije fizične arhivske identitete, ki je v fokusu arhivske strokovne obdelave
   - Pravilno, celovito, unikatno poimenovanje arhivske entitete, ki je v fokusu strokovne obdelave
   - Zaupanja vredne kvantitativne in kvalitativne analize metapodatkov
   - Zaupanja vredne transformacije podatkov, njihovo bogatenje in korigiranje

- Zaupanje vredno prenašanje metapodatkov med informacijskimi sistemi in njihova interoperabilnost
- Orodja za identifikacijo, generiranje, upravljanje, korigiranje, ekstrahiranje, interoperabilnost itd. metapodatkov

2. Pričakovani učni izidi glede na zgoraj prepoznane potrebe:
   - Poznavanje metod, tehnik in postopkov ter pričakovanih rezultatov povzemanja arhivskih vsebin in njihovih agregacij;
   - Poznavanje metod, tehnik in postopkov ter pričakovanih rezultatov upravljanja arhivskih vsebin;
   - Poznavanje metod, tehnik in postopkov ter pričakovanih rezultatov identifikacije arhivskih vsebin;
   - Poznavanje metod, tehnik in postopkov ter pričakovanih rezultatov poimenovanja arhivskih entitet;
   - Poznavanje metod, tehnik in postopkov ter pričakovanih rezultatov analiziranja podatkov arhivske vrednosti;
   - Poznavanje metod, tehnik in postopkov ter pričakovanih rezultatov transformiranja podatkov arhivske vrednosti;
   - Poznavanje metod, tehnik in postopkov ter pričakovanih rezultatov prenašanja meta podatkov in njihove interoperabilnosti;
   - Poznavanje metod, tehnik uporabe orodij za upravljanje arhivskih metapodatkov
3. Predvideni študijski rezultati
   - Zaupanja vredne izvedbe povzemanja vsebin in njihovo agregiranje v fizičnem arhivskem okolju.
   - Standardizirano upravljanje metapodatkov skladno s vzpostavljenim sistemom agregacij entitet fizične arhivske strokovne obdelave
   - Identifikacija fizičnih arhivskih identitet, ki so v fokusu arhivske strokovne obdelave
   - Pravilno, celovito, unikatno poimenovanje fizičnih arhivskih entitet, ki so v fokusu strokovne obdelave
   - Zaupanja vredne kvantitativne in kvalitativne analize metapodatkov fizičnega gradiva

- Zaupanja vredne transformacije podatkov, njihovo bogatenje in korigiranje
- Zaupanje vredno prenašanje metapodatkov med informacijskimi sistemi in njihova interoperabilnost
- Orodja za identifikacijo, generiranje, upravljanje, korigiranje, ekstrahiranje, interoperabilnost itd. metapodatkov
- Praktične metode in postopki popisovanja fizičnega arhivskega gradiva
- Doseganje navedenih izidov se preveri s praktično nalogo na izbranem vzorcu gradiva. Udeleženec prikaže izvedene postopke in rezultate, ki se ocenijo po vnaprej določenih merilih pravilnosti, popolnosti in sledljivosti.

Tretji steber sistema arhivskega strokovnega izobraževanja pa predstavljajo neformalne oblike izobraževanj na področju arhivske dejavnosti pa izbira vsak zaposleni glede na dodaten ali specifičen lasten interes in potrebe, običajno kot komplementarne vsebine obstoječemu formaliziranemu sistemu izobraževanja na področju upravljanja z dokumentacijo.

Primeri tovrstnega izobraževanja so:

- Priprava na strokovni izpit
- Udeležbe na ciljanih arhivskih delavnicah
- Udeležba na strokovnih predavanjih
- Udeležba na strokovnih konferencah in srečanjih
- Vodeni in drugi obiski arhivskih ustanov
- Udeležba na razstavah in drugih strokovnih dogodkih itd.
- Erasmus in druge izmenjave študentov in zaposlenih

Na metodološko primerljiv način bi dodatna znanja pridobivali tudi študenti na tretji stopnji. Pri tem je treba upoštevati le dejstvo, da vsebine, ki bi si jih doktorandi pridobivali na podlagi mikrodokazil, naj bi bile v času doktorskega študija predvsem namenjene potrebam njihovega znanstveno raziskovalnega dela na področju arhivskih znanosti.

4.4 ANALIZA SWOT MODULARNEGA IZOBRAŽEVANJA NA PODROČJU ARHIVSKE DEJAVNOSTI

V zvezi z modularnim pristopom k študiju arhivskih znanosti se pojavljajo mnogi razmisleki glede njegovih prednosti, nevarnosti, slabosti in priložnosti (SWOT).

Analiza SWOT predstavlja avtorsko kvalitativno presojo predlaganega modela na podlagi obravnavanih virov in strokovnih izkušenj; ne predstavlja rezultatov empiričnega preverjanja njegove izvedbe.

V nadaljevanju naj izpostavimo le naslednje:

1. Prednosti:
   - Modularnost lahko omogoči dolgoročno homogen in prilagodljiv sistem formaliziranega izobraževanja na področju arhivske dejavnosti.
   - Kombinacija rednega oz. izrednega študija arhivskih vsebin s študije arhivskih vsebin na podlagi mikrodokazil omogoča splošno in hitro prilagajanje potrebam po novih profilih in njihovih znanjih v arhivski teoriji in praksi.
   - Modularni pristop lahko omogoči celovito posredovanje teoretičnih znanj in praktičnih veščin za potrebe upravljanja celotnega življenjskega cikla dokumentov ne glede na okolja in statuse dokumentov pri ustvarjalcih ali v pristojnih arhivskih ustanovah.
   - Modularni pristop predvideva vključevanje kandidatov v sistem izobraževanja ne glede na tip ali velikost arhivskih ustanov, ustvarjalcev ali ponudnikov storitev, tako za poglobljene študije, kot tudi za pridobivanje praktičnih formaliziranih arhivskih strokovnih znanj.
   - Posamezne arhivske ustanove, ustvarjalci ali ponudniki bodo lahko prilagodili zahteve po posebnih arhivskih strokovnih znanjih za svoje zaposlene, hkrati bodo zaposleni dosežene učne izide izkazovali z ustreznimi dokazili, obseg pripadajoče učne obremenitve pa z ECTS.
   - Možnost postopnega razvijanja znanja in podpore doživljanju kompetentnosti ob jasno opredeljenih učnih izidih ter razvojno usmerjenih povratnih informacij.
2. Nevarnosti:
   - Ob morebitni slabši splošni in politični podpori vseživljenjskemu učenju s področja arhivske dejavnosti modela ne bo mogoče vzpostaviti.
   - Nezadovoljiva področna zakonodaja, ki ureja sistem normiranja poklicev arhivist in arhivar ne motivira vse življenjskega učenja na področju arhivske dejavnosti.

- Nizka stopnja motivacije zaposlenih v kombinacijo s samoplačniškim sistemom izobraževanja omejuje ambicije po dodatnem pridobivanju novih znanj zaposlenih na področju arhivske dejavnosti.
- Odpor do vključevanja v izobraževanje ob zaznani ogroženosti profesionalne identitete, nejasnih koristih ali nezadostni organizacijski podpori.

3. Slabosti:
   - Pridobivanje formalne izobrazbe s področja arhivske dejavnosti je samoplačniška.
   - Akreditiran študij Arhivistike na prvi, ter Arhivistike in dokumentologije na drugi stopnji zaenkrat še ni koncesioniran.
   - Število habilitiranih visokošolskih učiteljev med zaposlenimi znotraj slovenske javne arhivske službe je relativno nizko.
   - V slovenski javni arhivski službi je relativno malo zaposlenih, zato je relativno mala baza potencialnih kandidatov za pridobivanje novih znanj s področja arhivske dejavnosti.
   - (Pre)visoka obremenjenost posameznih predavateljev na ravni nacionalnih in internacionalnih izvedb projektov in programov s področja arhivske dejavnosti.
   - Tveganje dodatne obremenitve udeležencev, če izobraževanje ni usklajeno z delovnimi obveznostmi in razpoložljivim časom.
4. Priložnosti:
   - Razviti in implementirati potrebna specialna znanja v arhivski službi.
   - Povečati število učnih baz za potrebe izobraževanja s področja arhivske dejavnosti.
   - Povečati atraktivnosti študija arhivskih vsebin ne samo v sferi profesionalnih upravljavcev arhivskega in dokumentarnega gradiva, ampak tudi v sferi polprofesionalnih in ljubiteljskih aktivnosti na področju arhivske dejavnosti.
   - Povečati število habilitiranih predavateljev na različnih stopnjah študija arhivskih vsebin.
   - S sistemom mikrodokazil dvigniti splošno arhivsko strokovno usposobljenost zaposlenih na področju upravljanja z dokumentacijo še posebej

arhivskega gradiva in s tem povezanih informacij in drugih pomembnih podatkov.

- Razviti pozitiven odnos do strokovnega znanja in s tem primeren odnos do arhivskih strokovnih delavcev.
- Zagotoviti splošno boljšo dostopnost velikih količin arhivskih podatkov različnim skupinam uporabnikov.
- Razvoj mentorstva, kolegialnega učenja in vodenih refleksivnih skupin za podporo strokovnemu razvoju.

4.5 PSIHOLOŠKI DEJAVNIKI USPEŠNEGA VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA ARHIVSKIH STROKOVNIH DELAVCEV

Uspešnost modularnega in vseživljenjskega učenja arhivskih strokovnih delavcev ni odvisna zgolj od vsebinske in organizacijske zasnove programov, temveč v veliki meri tudi od psiholoških procesov, ki vplivajo na motivacijo, sprejemanje sprememb in dolgoročno vztrajnost pri učenju. V kontekstu hitrih tehnoloških sprememb (digitalizacija, umetna inteligenca, hibridna okolja) se arhivski strokovnjaki soočajo z izzivi, ki zahtevajo prilagajanje profesionalne identitete in obvladovanje morebitnega odpora do novosti.

Pomemben okvir za razumevanje motivacije za vseživljenjsko učenje predstavlja teorija samodeterminacije (angl. Self-Determination Theory – SDT; Ryan in Deci, 2000, 2017). Ta poudarja zadovoljevanje treh osnovnih psiholoških potreb: avtonomije, kompetentnosti in povezanosti. Avtonomija pomeni doživljanje lastnega ravnanja kot smiselnega in osebno sprejetega, kompetentnost doživljanje učinkovitosti pri obvladovanju nalog, povezanost pa kakovostne in podporne odnose z drugimi. Pri strokovnem izobraževanju zato ni pomembna le intrinzična motivacija, temveč tudi avtonomna zunanja motivacija, ko posameznik prepozna vrednost učenja za kakovost svojega dela in profesionalni razvoj.

Na tej podlagi predpostavljamo, da lahko modularno izobraževanje podpira motivacijo, kadar omogoča smiselno izbiro učnih poti, jasno opredeljene in dosegljive učne izide ter povratne informacije o napredku. Vendar krajši obseg izobraževanja in pridobitev mikrodokazila sama po sebi še ne zagotavljata takšnega učinka. Pomembno je, ali udeleženec mikrodokazilo doživlja predvsem kot potrditev pridobljenega znanja ali kot zunanjo zahtevo po zbiranju dokazil. Razlikovati je

treba tudi med subjektivnim doživljanjem kompetentnosti in dejansko izkazanim obvladovanjem strokovne naloge.

Pomemben dejavnik je tudi odpor do sprememb, ki ga ni ustrezno obravnavati kot enotno osebnostno značilnost ali ga neposredno pripisovati starosti zaposlenih. Povezan je lahko z doživljanjem ogroženosti profesionalne identitete, negotovostjo glede novih zahtev, nezadostno organizacijsko podporo ter načinom uvajanja sprememb (Rehman et al., 2021; Cieslak in Valor, 2025; Scholkmann, 2021). V arhivskem okolju predlagamo tudi razlikovanje med zavračanjem učenja in strokovno utemeljenimi pomisleki glede novih postopkov ali orodij. Slednji so lahko pomemben prispevek k preverjanju njihove ustreznosti.

Pri zasnovi modularnega izobraževanja je zato smiselno predvideti naslednje pristope:

- spodbujanje avtonomije pri izbiri modulov glede na aktualne delovne potrebe;
- zagotavljanje razvojno usmerjenih povratnih informacij, mentorstva in kolegialnega učenja za podporo obvladovanju novih nalog;
- ustvarjanje skupnostnih učnih okolij (ang. peer-learning, delavnice) za izpolnjevanje potrebe po povezanosti.

Pri skupinskem učenju je pomembna tudi psihološka varnost, razumljena kot skupno prepričanje članov skupine, da lahko postavljajo vprašanja, priznajo negotovost in opozorijo na napake brez strahu pred ponižanjem ali zavrnitvijo (Edmondson, 1999). V predlaganem izobraževalnem modelu to pomeni ustvarjanje pogojev za odprto razpravo o težavah pri učenju in uporabi novih postopkov. Psihološka varnost ne pomeni opuščanja strokovnih meril ali odgovornosti, temveč možnost, da se o neznanju in napakah govori na način, ki omogoča učenje. Ne izhaja iz same pridobitve mikrodokazila, ampak jo je treba podpirati z načinom vodenja, poučevanja in sodelovanja.

Posebno pozornost je treba nameniti prenosu naučenega v delovno prakso. Raziskave prenosa usposabljanja opozarjajo, da uporaba pridobljenega znanja ni odvisna samo od značilnosti udeleženca in izobraževanja, temveč tudi od podpore delovnega okolja (Blume et al., 2010). Za predlagani modularni sistem zato priporočamo, da udeleženec ob zaključku modula opredeli konkretno delovno nalogo, pri kateri bo pridobljeno znanje uporabil, potrebne pogoje za njeno izvedbo ter

način preverjanja dosežka. Delodajalec naj pri tem omogoči ustrezen čas, dostop do potrebnih orodij in strokovno podporo. Poleg zaključnega preverjanja učnih izidov bi bilo smiselno po dogovorjenem obdobju spremljati tudi uporabo znanja pri delu, na primer z analizo izdelka, prikazom izvedenega postopka ali mentorsko presojo. Udeležba in zadovoljstvo z izobraževanjem tako ne bi bila edina kazalnika njegove uspešnosti.

Navedeni pristopi predstavljajo teoretično utemeljene možnosti za podporo avtonomni motivaciji in vztrajanju pri strokovnem učenju. Njihove učinke v arhivskem okolju je treba empirično preveriti; iz obstoječih spoznanj ni mogoče neposredno sklepati, da modularna organizacija izobraževanja sama po sebi zmanjšuje tveganje za izgorelost.

5. ZAKLJUČEK

Leta 2026 mineva 10 let od prvega uspešnega zagovora magistrskega dela na Oddelku za arhivske znanosti Univerze Alma Mater Europaea. Od takrat dalje so na Univerzi vzpostavili še dodiplomski in doktorski študijski program. S tem so zaposleni na področju arhivske dejavnosti dobili možnost samostojnega študija arhivistike in dokumentologije na vseh treh stopnjah. Na drugih slovenskih univerzah in visokošolskih zavodih vsebine s področja arhivske dejavnosti predavajo v manjšem obsegu, v sklopu pomožnih ved.

V okviru slovenske javne arhivske službe je razvit še sistem izobraževanja pripravnikov na strokovni izpit, ter sistem izobraževanja za preizkus strokovne usposobljenosti za delavce, ki upravljajo z dokumentacijo pri ustvarjalcih arhivskega gradiva in pri ponudniki storitev s področja arhivske dejavnosti. Ob tem so redno organizirane še mnoge druge formalne in neformalne oblike izobraževanj s področja arhivske dejavnosti kot so: različne delavnice, zborovanja, konference, strokovna predavanja itd.

Vse zgoraj navedene oblike izobraževanja je treba ob upoštevanju specifik uskladiti in na tej osnovi vzpostaviti celovit modularni sistem izobraževanje s področja arhivske teorije in prakse. Ta bi omogočal višjo stopnjo specializacije in s tem natančnejše profiliranje arhivskih strokovnih delavcev. Hkrati bi bilo treba sistem nadgraditi skladno s sodobnimi evropskimi smernicami, da bi lahko vzpostavil formaliziran sistem vseživljenjskega učenja tudi na področju arhivske dejavnosti.

Bistvo spremembe obstoječega modela je v tem, da bi po novem ob pridobljenih diplomah na Univerzah in visokošolskih zavodih lahko posamezniki svoja strokovna znanja komplementarno pridobivali in jih nadgrajevali tudi na podlagi programov z mikrodokazili. V ta namen bi bilo treba izbrane obstoječe izobraževalne vsebine oblikovati kot krajša izobraževanja in usposabljanja za pridobitev mikrodokazil ali razviti nova z aktualnimi vsebinami. To bi bilo stimulativno ne samo za zaposlene arhivske strokovne delavce ali zaposlene pri ustvarjalcih arhivskega gradiva oz. za zaposlene pri ponudnikih storitev s področja arhivske dejavnosti, ampak tudi za njihove delodajalce.

V okviru vzpostavitve modularnega študija vsebin s področja arhivske dejavnosti in vseživljenjskega učenja arhivskih strokovnih in drugih delavcev s področja arhivske dejavnosti je treba spodbujati Erasmus in druge oblike mobilnosti za zaposlene v javnih arhivskih ustanovah. Pridobljena znanja pri izvajanju mobilnosti bi bilo dobro podpreti z mikrodokazili. S tem bi arhivski strokovni delavci dobili ne samo širših pogledov predvsem na arhivske strokovne probleme in njihove rešitve, ampak bi bila ta tudi ustrezno formalizirana. Hkrati s tem bi se razvijale, širile in vzdrževale neformalne mreže strokovnjakov, ki predstavljajo dobro osnovo za deljenje novih arhivskih znanj in spretnosti, bodisi v okviru modularnega sistem formalnega izobraževanje ali v okviru sistema vseživljenjskega učenja na področju arhivske dejavnosti.

Uspešnost praktične izvedbe modularnega študija vsebin s področja arhivske dejavnosti in vseživljenjskega učenja arhivskih strokovnih in drugih delavcev s področja arhivske dejavnosti ni odvisna le od vsebinskih in organizacijskih zasnov programov in njihovih neposrednih praktičnih izvedb, temveč v veliki meri tudi od političnih, finančnih in drugih dejavnikov v družbi in v strokovni skupnosti. V tem kontekstu pa je treba posebej upoštevati tudi psihološke procese, ki vplivajo na motivacijo, sprejemanje sprememb in dolgoročno vztrajnost pri učenju posameznikov.

Predlagani model je konceptualna zasnova, katere izvedljivost in učinke je treba preveriti v pilotnih izvedbah. Pri tem bi bilo smiselno spremljati vključevanje in vztrajanje udeležencev, doseganje učnih izidov, zaznano podporo učenju ter uporabo pridobljenega znanja pri delu. Presoja uspešnosti naj poleg samoocen vključuje tudi strokovno oceno izdelkov ali izvedenih postopkov. Nadaljnje raziskave bi tako omogočile razlikovanje med formalnim zaključevanjem izobraževanja in dejanskim razvojem strokovnih kompetenc.

SEZNAM LITERATURE

Blume, B. D., Ford, J. K., Baldwin, T. T., & Huang, J. L. (2010). Transfer of training: A meta-analytic review. *Journal of Management, 36*(4), 1065–1105. DOI: 10.1177/0149206309352880.

Cambridge Dictionary. Cambridge University Press & Assessment. (2026). *Pro-active.* https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/proactive (dostop 29. 04. 2026).

Choi, B. C. K., in Pak, A. W. P. (2006). Multidisciplinarity, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy: 1. Definitions, objectives, and evidence of effectiveness. Clinical and investigative medicine. *Medecine clinique et experimentale, 29*(6), 351–364. Pridobljeno: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17330451/ (dostop 29. 04. 2026).

Cieslak, V., in Valor, C. (2025). Moving beyond conventional resistance and resistors: An integrative review of employee resistance to digital transformation. *Cogent Business & Management, 12*(1), 2442550. Pridobljeno: https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2442550 (dostop 09. 06. 2026).

Consultative Committee for Space Data Systems. (2024). *Reference Model for an Open Archival Information System (OAIS).* Recommended Practice, CCSDS 650.0-M-3.

Council of the European Union. (2022). *Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability.* Pridobljeno: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX-:32022H0627(02) (dostop 27. 05. 2026).

Evropski sistem prenašanja in zbiranja kreditnih točk (ECTS). (2022). Pridobljeno: https://education.ec.europa.eu/sl/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/european-credit-transfer-and-accumulation-system. (dostop 28. 05. 2026).

Edmondson, A. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly, 44*(2), 350–383. DOI: 10.2307/2666999.

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Oddelek za zgodovino (ARH_E). (s.d.). *Arhivistika z raziskovalno metodologijo E.* Pridobljeno: https://zgodovina.ff.uni-lj.si/arhivistika-z-raziskovalno-metodologijo-e. (dostop 27. 05. 2026).

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Oddelek za zgodovino (ARH_P). (s.d.). *Arhivistika v praksi*. Pridobljeno: https://www.ff.uni-lj.si/arhivistika-v-praksi. (dostop 27. 05. 2026).

Filozofska faktulteta Univerze v Mariboru, Oddelek za zgodovino (FF UMB). (s.d.). *Predmetnik s kreditnim ovrednotenjem*. Pridobljeno: https://ff.um.si/wp-content/uploads/Predmetnik-ZGO-2.st_.-25_26.pdf. (dostop 27. 05. 2026).

Gagné, M., Parker, S. K., Griffin, M. A., Dunlop, P. D., Knight, C., Klonek, F. E., in Parent-Rocheleau, X. (2022). Understanding and shaping the future of work with self-determination theory. *Nature Reviews Psychology, 1*(7), 378–392. DOI: 10.1038/s44159-022-00056-w. (dostop 09. 06. 2026).

Gostenčnik, N. (2022). Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2021. Pridobljeno: https://www.pokarh-mb.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja (dostop 09. 07. 2026).

Gostenčnik, N. (2023). Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2022. Pridobljeno: https://www.pokarh-mb.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja (dostop 09. 07. 2026).

Gostenčnik, N. (2024). Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2023. Pridobljeno: https://www.pokarh-mb.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja (dostop 09. 07. 2026).

Gostenčnik, N. (2025). Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2024. Pridobljeno: https://www.pokarh-mb.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja (dostop 09. 07. 2026).

Gostenčnik, N. (2026). Poslovno poročilo Pokrajinskega arhiva Maribor za leto 2025.Pridobljeno: https://www.pokarh-mb.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja (dostop 09. 07. 2026).

Horvat, M. (2013). Razvoj pedagoške dejavnosti v slovenskih arhivih. Atlanti, 23(2), 183–190. https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-BF342FMG (dostop 17. 05. 2026).

Klasinc, P. P. (1987). Izobraževanje delavcev, ki delajo z dokumentarnim gradivom. Arhivi, [na spletu] 10(1/2), 7–8. Pridobljeno: http://hdl.handle.net/11686/11084 (dostop 17. 05. 2026).

Klasinc, P. P. (2013). Uvod v magistrski študij arhivistike in dokumentologije - prikaz eventualnih elementov učbenika. Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja: arhivi in ustvarjalci gradiva. Pokrajinski arhiv = Regional Archives.183–194. Pridobljeno: http://www.pokarh-mb.si/uploaded/datoteke/Radenci/Radenci2013/15_Klasinc_2013.pdf (dostop 17. 05. 2026).

Klasinc, P. P. (2024). Analiza vsebin diplom prve bolonjske stopnje arhivistike na Univerzi Alma Mater Europaea. Moderna arhivistika, [na spletu] 7(1), 52–63. Pridobljeno: https://www.pokarh-mb.si/storage/app/media/Moderna_arhivistika_2024_1/04_Klasinc_2024.pdf (dostop 17. 05. 2026).

Marosz, M. (2020). Archival education - latest changes and prospects. *Atlanti, 30*(1), 62–68. https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-BX2VED9I (dostop 17. 05. 2026).

Merriam-Webster.com Dictionary. (2026). *Multidisciplinary.* Merriam-Webster. https://www.merriam-webster.com/dictionary/multidisciplinary (dostop 29. 04. 2026).

Muršak, J. (2012). *Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Pridobljeno: https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/CPI_slovar_WEB-1.pdf(dostop 16. 05. 2026). Mustafina, Alina. (2022). The Experience of dual training of archivists in Kazakhstan. Atlanti +, 32(1), 36–41. https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-58G94GBO (dostop 17. 05. 2026).

Neufeld, A. (2025). Putting self-determination theory into practice: A practical tool for supporting medical learners' motivation. *The Clinical Teacher, 22*(4), e70140. Pridobljeno: https://doi.org/10.1111/tct.70140 (dostop 09. 06. 2026).

Novak, M. (2014). Arhivistika in dokumentologija: izkušnje s študijem na daljavo in na klasičen način. *Atlanti, 24*(2), 203–214. https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-VV749WNK (dostop 17. 05. 2026).

O krajših izobraževanjih. (2026). O krajših izobraževanjih in usposabljanjih za pridobitev mikrodokazil. Univerze v Mariboru. Pridobljeno: https://moja.um.si/vsezivljenjsko-ucenje/Strani/Mikrodokazila.aspx (dostop 26. 05. 2026).

Ožbot, M. (2011). Interdisciplinarnost - je sploh (še) mogoče drugače? V: Meddisciplinarnost v slovenistiki. Znanstvena založba Filozofske fakultete, 351–356. Pridobljeno: https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/30-Ozbot.pdf. (dostop 29. 04. 2026).

Prijava na strokovni izpit na področju varstva arhivskega gradiva (PSI). (2026). Pridobljeno: https://www.gov.si/zbirke/storitve/prijava-na-strokovni-izpit-na-podrocju-varstva-arhivskega-gradiva/. (dostop 16. 05. 2026).

Pravilnik o strokovnih izpitih in pridobivanju strokovnih nazivov na področju varstva arhivskega gradiva (PSNNAG). (2017). Uradni list RS, št. 33/17. Pridobljeno: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV12758(dostop 16. 05. 2026).

Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z dokumentarnim gradivom (PSUDDG). (2016). Uradni list RS, št. 66/16. Pridobljeno: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV12754 (dostop 16. 05. 2026).

Rehman, N., Mahmood, A., Ibtasam, M., Murtaza, S. A., Iqbal, N., & Molnár, E. (2021). The psychology of resistance to change: The antidotal effect of organizational justice, support and leader-member exchange. *Frontiers in Psychology, 12, 678952*. Pridobljeno: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.678952 (dostop 09. 06. 2026).

Ryan, R. M., in Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68–78. Pridobljeno: https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68 (dostop 09. 06. 2026).

Ryan, R. M., in Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.

Scholkmann, A. B. (2021). Resistance to (digital) change: Individual, systemic and learning-related perspectives. V: D. Ifenthaler, S. Hofhues, M. Egloffstein, & C. Helbig (Eds.), *Digital transformation of learning organizations* (pp. 219–236). Springer. Pridobljeno: https://doi.org/10.1007/978-3-030-55878-9_13 (dostop 09. 06. 2026).

Škoro Babić, A. (2017). Sodobni pristopi pedagoških procesov v arhivski znanosti v luči elektronskega arhiviranja. *Atlanti, 27*(1), 245–251. https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-2399NWBA (dostop 17. 05. 2026).

Šolski center Ljubljana, Višja strokovna šola. (SCLJ). (2024). Oblikovanje materialov. Pridobljeno: https://www.visjasola.sclj.si/oblikovanje-materialov. (dostop 28. 05. 2026).

The AI Automation Engineer in 2026: A Comprehensive Technical and Career Guide. (2026). Pridobljeno: https://www.sundeepteki.org/advice/the-ai-automation-engineer-in-2026-a-comprehensive-technical-and-career-guide (dostop 21. 09. 2026).

Teo, Y. S. in Newhook, J. (2025). *UX Roles: The Ultimate Guide – Who Does What and Which One You Should Go For?*. Pridobljeno: https://ixdf.org/literature/article/ux-roles-ultimate-guide (dostop 31. 05. 2026).

Teo, Y. S., in Newhook, J. (2026). *4 Tips to Amplify the Potential of Your UX/UI Design Portfolio.* Pridobljeno: https://ixdf.org/literature/article/4-tips-ux-ui-design-portfolio (dostop 21. 09. 2026).

Toplak, L. in Klasinc, P. P. (2012). Drugostopenjski magistrski študij arhivistike in dokumentologije. V: N. Gostenčnik (ur.), *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja: arhivistika in informatika* (str. 197–204). Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor. Pridobljeno: https://www.pokarh-mb.si/storage/app/media/Zbornik_2012/22%20Klasinc_ESM_2012.pdf (dostop 17. 05. 2026).

Univerza Alma Mater Europaea. Evropski Center Maribor (AMEU ARH DOK). (2026). *Arhivistika in dokumentologija*. Pridobljeno: https://www.almamater.si/arhivistika-in-dokumentologija-mag. (dostop 27. 05. 2026).

Univerza Alma Mater Europaea. Evropski Center Maribor (AMEU ARH ZN). (2026). *Arhivske znanosti*. Pridobljeno: https://www.almamater.si/arhivske-znanosti-dr. (dostop 27. 05. 2026).

Univerza Alma Mater Europaea. Evropski Center Maribor (AMEU ARH). (2026). *Arhivistika*. Pridobljeno: https://www.almamater.si/arhivistika-vs. (dostop 27. 05. 2026).

Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije (FHS). (s.d.). *Univerzitetni študijski program 1. stopnje Zgodovina*. Pridobljeno: https://fhs.upr.si/wp-content/uploads/2025/09/1.-zgodovina_vsebina-predmetov.pdf. (dostop 27. 05. 2026).

Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko (UNG). (s.d.). *Arhivistika*. Pridobljeno: https://ung.si/sl/fakultete/fakulteta-za-humanistiko/programi-fh/1KZ2/2025/1KZ2019/2025/. (dostop 27. 05. 2026).

Višja strokovna šola za les in oblikovanje Maribor (VLSMB). (2026). *Predmetnik za študijski program Oblikovanje materialov*. Pridobljeno: https://visja.lsmb.si/dokumentacija/predmetnik-oblikovanje-materialov.pdf. (dostop 28. 05. 2026).

What does a digital archivist do? (s.d.). Pridobljeno: https://www.careerexplorer.com/careers/digital-archivist/ (dostop 21. 09. 2026).

What Does a Digital Forensic Investigator Do?. Champlain College. Pridobljeno: https://www.champlain.edu/blog/stories/what-does-a-digital-forensic-investigator-do/ (dostop 21. 09. 2026).

Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA). (2006 z dopolnitvami). *Uradni list RS*, št. 30/06, 24/14 – odl. US in 51/14. Pridobljeno: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4284 (dostop 16. 05. 2026).

Zakon o visokem šolstvu (ZViS-1). (2025). *Uradni list RS*, št. 56/25. Pridobljeno: https://pisrs.si/pregledPredpisa?sop=2025-01-2265 (dostop 16. 05. 2026).

SUMMARY

In 2026, a decade is passing since the first successful master's thesis defence at the Department of Archival Sciences of Alma Mater Europaea University. Since then, the University AMEU has expanded its curriculum to include both undergraduate and doctoral study programme. This expansion has enabled professionals in the field to pursue independent studies in archival science and documentology across all three academic levels. At other Slovenian universities and higher education institutions, archival subjects are taught to a lesser extent, primarily as part of auxiliary sciences.

Within the Slovenian Public Archives Service, a system of training trainees for professional exams has been developed. Individual archival institutions also implement a system of training for testing professional qualifications for workers who manage documentation at creators of archival materials and at providers of archival services. In addition, many other formal and non-formal forms of training in the field of archival activities are regularly organized, such as various workshops, meetings, conferences, professional lectures, etc.

All of the above-mentioned forms of education should be harmonized, considering the specifics, and on this basis, a comprehensive modular system of education in the field of archival theory and practice should be established. This would enable a higher level of specialization and thus more precise profiling of archival professionals. At the same time, the system should be upgraded in accordance with modern European guidelines to establish a formalized system of lifelong learning in the field of archival activities as well.

The essence of the change to the existing model is that now, in addition to obtaining diplomas at universities and higher education institutions, individuals could acquire their professional knowledge in a complementary manner and upgrade it also based on micro-credentials programs. To this end, selected existing educational content could be developed into short programmes leading to micro-credentials, or new programmes addressing current needs could be introduced. This would be stimulating not only for employed archival professionals or employees of creators of archival materials or employees of service providers in the field of archival activities, but also for their employers.

Within the framework of establishing a modular study of contents in the field of archival activities and lifelong learning of archival professionals and other workers in the field of archival activities, Erasmus and other forms of mobility for employees in public archival institutions should be encouraged. It would be good to support the knowledge acquired during the implementation of mobility with micro-credentials. This would not only provide archival professionals with a broader perspective, especially on archival professional problems and their solutions, but would also ensure that this was properly formalized. At the same time, informal networks of experts would be developed, expanded and maintained, which represent a good basis for sharing new archival knowledge and skills, either within the framework of a modular system of formal education or within the framework of a lifelong learning system in the field of archival activities.

The success of the practical implementation of a modular study of contents in the field of archival activities and lifelong learning of archival professionals and other workers in the field of archival activities does not only depend on the content and organizational designs of the programs and their direct practical implementation,

but also to a large extent on political, financial and other factors in society and in the professional community. In this context, it is also necessary to specifically consider the psychological processes that influence motivation, acceptance of change, and long-term persistence in learning of individuals.

Typology: 1.01 Original scientific research